

Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

2021 dsc 1

RHAN 4

GWEITHREDIAETHAU, AELODAU, SWYDDOGION
A PHWYLLGORAU AWDURDODAU LLEOL

Trosolwg o'r Rhan

53 Trosolwg

Mae'r Rhan hon yn gwneud darpariaeth—

- (a) sy'n ei gwneud yn ofynnol i brif gyngor benodi prif weithredwr (yn hytrach na dynodi pennaeth gwasanaeth taledig), y bydd ei swyddogaethau yn cynnwys dyletswyddau a osodir o dan y Rhan hon;
- (b) ynglŷn â chydabyddiaeth ariannol i brif weithredwyr;
- (c) ar gyfer penodi cynorthwywyr gweithrediaethau prif gynghorau;
- (d) ynglŷn â rhannu swydd mewn swyddi penodol o fewn prif gynghorau;
- (e) ar gyfer dyroddi canllawiau, gan gynnwys i feiri etholedig ac arweinyddion gweithrediaeth, ar gydraddoldeb ac amrywiaeth;
- (f) ynglŷn â hawlogaeth aelodau o awdurdodau lleol i gael gwahanol fathau o absenoldeb teuluol;
- (g) sy'n ei gwneud yn ofynnol i arweinyddion grwpiau gwleidyddol gymryd camau i hybu a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau o'u grwpiau, a chydweithredu â phwyllgorau safonau;
- (h) sy'n ei gwneud yn ofynnol i bwyllgorau safonau lunio adroddiadau blynyddol ar y modd y maent yn arfer eu swyddogaethau;
- (i) sy'n diwygio Deddf 2000 a Deddfau eraill er mwyn gwneud darpariaeth ynglŷn ag ymchwiliadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru i ymddygiad aelodau llywodraeth leol;
- (j) ynglŷn â darparu gwybodaeth benodol i bwyllgorau trosolwg a chraffu;

- (k) sy'n galluogi Gweinidogion Cymru i'w gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol benodi cyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu;
- (l) sy'n ei gwneud yn ofynnol i gynghorau cymuned wneud cynlluniau hyfforddi.

Prif weithredwyr

54 Prif weithredwyr

- (1) Rhaid i brif gyngor benodi prif weithredwr.
- (2) Rhaid i brif weithredwr prif gyngor—
  - (a) adolygu'n barhaus bob un o'r materion a bennir yn is-adran (3), a
  - (b) pan fo'r prif weithredwr yn ystyried ei bod yn briodol gwneud hynny, gwneud adroddiad i'r cyngor yn nodi cynigion y prif weithredwr mewn perthynas ag unrhyw un neu ragor o'r materion hynny.
- (3) Y materion yw—
  - (a) y modd y cydgyssylltir sut y mae'r cyngor yn arfer ei wahanol swyddogaethau;
  - (b) trefniadau'r cyngor mewn perthynas ag—
    - (i) cynllunio ariannol,
    - (ii) rheoli asedau, a
    - (iii) rheoli risg;
  - (c) nifer a graddau'r staff sy'n ofynnol gan y cyngor er mwyn arfer ei swyddogaethau;
  - (d) trefniadaeth staff y cyngor;
  - (e) penodi staff y cyngor;
  - (f) y trefniadau ar gyfer rheoli staff y cyngor (gan gynnwys trefniadau ar gyfer hyfforddi a datblygu).
- (4) Cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl llunio adroddiad at ddibenion is-adran (2)(b), rhaid i brif weithredwr prif gyngor drefnu bod yr adroddiad yn cael ei anfon at holl aelodau'r cyngor.
- (5) Rhaid i brif gyngor ystyried adroddiad a wnaed o dan is-adran (2)(b) mewn cyfarfod a gynhelir yn ddim hwyrach na thri mis ar ôl i gopïau o'r adroddiad gael eu hanfon at aelodau'r cyngor am y tro cyntaf; ac nid yw adran 101 o Ddeddf 1972 (trefniadau ar gyfer cyflawni swyddogaethau gan awdurdodau lleol) yn gymwys i'r ddyletswydd a osodir gan yr is-adran hon.
- (6) Rhaid i brif gyngor ddarparu i'w brif weithredwr y staff, yr adeiladau neu'r ystafelloedd a'r adnoddau eraill hynny sydd, ym marn y prif weithredwr, yn ddigonol i alluogi cyflawni dyletswyddau'r prif weithredwr o dan yr adran hon.
- (7) Mae Atodlen 5 yn gwneud diwygiadau canlyniadol.

55 Disodli cyfeiriadau at “cyflog” yn adran 143A o Fesur 2011

- (1) Mae adran 143A o Fesur 2011 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn is-adrannau (1), (3), (3A), (3B), (5A) a (5B), yn lle “cyflog”, “chyflog” neu “gyflog”, yn ôl y digwydd, ym mhob lle y maent yn digwydd, rhodder

“cydnabyddiaeth ariannol”, “chydabyddiaeth ariannol” neu “gydnabyddiaeth ariannol”, yn ôl y digwydd.

- (3) Yn is-adran (3), yn lle “gyflogau” rhodder “gydnabyddiaeth ariannol”.
- (4) Yn is-adran (3A), yn lle “daladwy” rhodder “cael ei darparu”.
- (5) Yn is-adran (5B), yn lle “talw” yn y ddau le y mae’n digwydd rhodder “darparu”;
- (6) Yn is-adran (7)—
  - (a) hepgorer y diffiniad o “cyflog”, a
  - (b) yn y lle priodol mewnosoder—

““mae i “cydnabyddiaeth ariannol” yr ystyr a roddir i “remuneration” yn adran 43 o Ddeddf Lleoliaeth 2011;”.
- (7) Yn y pennawd, yn lle “chyflogau” rhodder “chydabyddiaeth ariannol”.
- (8) Yn Neddf 1972, yn adran 112(2A) (penodi staff) yn lle “salaries” rhodder “remuneration”.

56 Ailystyried cydnabyddiaeth ariannol yn dilyn cyfarwyddyd gan Weinidogion Cymru

Yn adran 143A o Fesur 2011 (swyddogaethau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol mewn cysylltiad â chydabyddiaeth ariannol i brif weithredwyr), ar ôl is-adran (5B) mewnosoder—

- “(5C) Os yw Gweinidogion Cymru yn rhoi cyfarwyddyd o dan is-adran (5B) i awdurdod perthnasol cymwys—
- (a) nid yw’r swyddogaeth o ailystyried y gydnabyddiaeth ariannol i fod yn gyfrifoldeb i weithrediaeth yr awdurdod o dan drefniadau gweithrediaeth (o fewn ystyr adran 10 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000);
  - (b) mae maer etholedig (o fewn ystyr adran 39(1) o’r Ddeddf honno) i’w drin fel pe bai’n aelod o’r awdurdod at ddibenion y swyddogaeth honno, ac
  - (c) nid yw adran 101 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 (trefniadau ar gyfer cyflawni swyddogaethau gan awdurdodau lleol) yn gymwys i’r swyddogaeth honno.”

Gweithrediaethau prif gynghorau

57 Penodi cynorthwywyr gweithrediaeth

- (1) Mae Atodlen 1 i Ddeddf 2000 (trefniadau gweithrediaeth yng Nghymru: darpariaeth bellach) wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) O flaen paragraff 4 mewnosoder—

“Assistants to the executive

- 3A (1) Executive arrangements by a local authority may make provision for councillors of the authority to be appointed to assist the executive in discharging functions which are the responsibility of the executive.

- (2) Such a councillor is referred to in this Schedule as an assistant to the executive of the authority.
  - (3) Assistants to the executive of an authority are to be appointed—
    - (a) in the case of an authority operating a mayor and cabinet executive, by the elected mayor;
    - (b) in the case of an authority operating a leader and cabinet executive (Wales), by the executive leader or the authority.
  - (4) Executive arrangements which make provision for the appointment of assistants to an executive may include provision about—
    - (a) the number of assistants that may be appointed,
    - (b) their term of office, and
    - (c) their responsibilities.
  - (5) The assistants to the executive of a local authority may not include—
    - (a) the chairman and vice-chairman of the authority;
    - (b) the presiding member and deputy presiding member of the authority (if the authority has a presiding member).
  - (6) An assistant to the executive of an authority is not a member of the executive of the authority.
  - (7) Section 101 of the Local Government Act 1972 (arrangements for discharge of functions by local authorities) does not apply to a local authority’s function of making appointments under sub-paragraph (3)(b).”
- (3) Ym mharagraff 5—
- (a) ar y dechrau mewnosoder—
    - “(1) An assistant to the executive of a local authority is entitled to attend, and speak at, any meeting of the executive or of a committee of the executive.
    - (2)”;
  - (b) yn lle “not a member of the authority’s executive” rhodder “neither a member of the authority’s executive nor an assistant to the executive”.
- (4) Mae Atodlen 6 i’r Ddeddf hon yn gwneud diwygiadau canlyniadol.

58 Rhannu swydd: arweinyddion gweithrediaeth ac aelodau gweithrediaeth

Mae Atodlen 7 yn darparu ar gyfer diwygiadau i Ddeddf 2000 er mwyn gwneud darpariaeth—

- (a) sy’n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gynnwys yn eu trefniadau gweithrediaeth ddarpariaeth sy’n galluogi dau gynghorydd neu ragor i rannu swydd ar weithrediaeth, gan gynnwys swydd arweinydd gweithrediaeth,
- (b) sy’n newid uchafswm yr aelodau o weithrediaeth pan fydd aelodau o’r weithrediaeth yn rhannu swydd, ac
- (c) ynglŷn â phleidleisio a chworwm pan fo aelodau o weithrediaeth yn rhannu swydd.

59 Cynnwys canllawiau o dan adran 38 o Ddeddf 2000, a dyletswydd i roi sylw iddynt

- (1) Mae adran 38 o Ddeddf 2000 (canllawiau) wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn is-adran (1), ar ôl “local authority” mewnosoder “, an elected mayor or an executive leader”.
- (3) Ar ôl is-adran (1) mewnosoder—
“(1A) The guidance may, among other things, include provision designed to encourage good practice in relation to equality and diversity (within the meaning of section 8(2) of the Equality Act 2006).”

Hawlogaeth aelodau i rannu swydd ac i absenoldeb teuluol

60 Rhannu swydd: swyddi nad ydynt yn swyddi gweithrediaeth o fewn prif gynghorau

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru wneud darpariaeth drwy reoliadau at ddiben hwyluso neu alluogi rhannu swydd o fewn prif gyngor.
- (2) At ddibenion yr adran hon, ystyr “swydd o fewn prif gyngor” yw—
  - (a) cadeirydd prif gyngor (gweler adran 22 o Ddeddf 1972);
  - (b) is-gadeirydd prif gyngor (gweler adran 24 o’r Ddeddf honno);
  - (c) aelod llywyddol o brif gyngor (gweler adran 24A o’r Ddeddf honno);
  - (d) dirprwy aelod llywyddol o brif gyngor (gweler adran 24B o’r Ddeddf honno);
  - (e) cadeirydd pwyllgor neu is-bwyllgor o brif gyngor;
  - (f) is-gadeirydd neu ddirprwy gadeirydd pwyllgor neu is-bwyllgor o brif gyngor;
  - (g) dirprwy faer o fewn gweithrediaeth maer a chabinet (gweler Atodlen 1 i Ddeddf 2000 (trefniadau gweithrediaeth)).
- (3) Caiff rheoliadau o dan is-adran (1), yn benodol—
  - (a) ei gwneud yn ofynnol i brif gynghorau hwyluso neu alluogi rhannu swydd o fewn prif gyngor (gan gynnwys drwy ddiwygio rheolau sefydlog ac offerynnau eraill);
  - (b) gwneud darpariaeth ynglŷn â phenodi, ethol neu enwebu person i rannu swydd o fewn prif gyngor;
  - (c) gwneud darpariaeth ynglŷn ag arfer swyddogaethau swydd o fewn prif gyngor a rennir;
  - (d) gwneud darpariaeth ynglŷn â phleidleisio a chworwm pan rennir swydd o fewn prif gyngor.
- (4) Caiff rheoliadau o dan is-adran (1) ddiwygio, addasu, gymhwyso (gydag addasiadau neu hebddynt), ddatgymhwyso, ddiddymu neu ddirymu unrhyw ddeddfiad.
- (5) Rhaid i brif gyngor roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru at ddibenion rheoliadau a wneir o dan is-adran (1).
- (6) Yn is-adran (2), mae cyfeiriad at bwyllgor neu is-bwyllgor yn cynnwys cyfeiriad at gyd-bwyllgor, neu is-bwyllgor i gyd-bwyllgor.

61 Absenoldeb teuluol ar gyfer aelodau o awdurdodau lleol

- (1) Mae Mesur 2011 wedi ei ddiwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn adran 24 (absenoldeb mamolaeth)—
  - (a) yn lle is-adran (2) rhodder—
    - “(2) Rhaid i reoliadau gynnwys darpariaeth ar gyfer penderfynu—
      - (a) i ba raddau y mae gan aelod hawl i absenoldeb mamolaeth mewn cysylltiad â phlentyn;
      - (b) pryd y caniateir cymryd absenoldeb mamolaeth.”;
    - (b) hepgorer is-adrannau (3) a (4).
- (3) Yn adran 25 (absenoldeb newydd-anedig), hepgorer—
  - (a) is-adran (4);
  - (b) is-adran (6);
  - (c) is-adran (9);
  - (d) yn is-adran (10), y diffiniad o “wythnos”.
- (4) Yn adran 26 (absenoldeb mabwysiadudd), hepgorer is-adran (3).
- (5) Yn adran 27 (absenoldeb mabwysiadu newydd), hepgorer—
  - (a) is-adran (4);
  - (b) is-adran (6);
  - (c) is-adrannau (9) a (10).
- (6) Yn adran 28 (absenoldeb rhiant), hepgorer is-adran (4).

Ymddygiad aelodau

62 Dyletswyddau ar arweinyddion grwpiau gwleidyddol mewn perthynas â safonau ymddygiad

- (1) Mae Deddf 2000 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Ar ôl adran 52 mewnosoder—

“52A County and county borough councils: duties of leaders of political groups in relation to standards of conduct

- (1) A leader of a political group consisting of members of a county council or county borough council in Wales—
  - (a) must take reasonable steps to promote and maintain high standards of conduct by the members of the group, and
  - (b) must co-operate with the council’s standards committee (and any sub-committee of the committee) in the exercise of the standards committee’s functions.
- (2) In complying with subsection (1), a leader of a political group must have regard to any guidance about the functions under that subsection issued by the Welsh Ministers.

- (3) The Welsh Ministers may by regulations make provision for the purposes of this section about the circumstances in which—
- (a) members of a county council or county borough council in Wales are to be treated as constituting a political group;
  - (b) a member of a political group is to be treated as a leader of the group.
- (4) Before making regulations under subsection (3), the Welsh Ministers must consult such persons as they think appropriate.”
- (3) Yn adran 54 (swyddogaethau pwyllgorau safonau), ar ôl is-adran (2) mewnoder—
- “(2A) A standards committee of a county council or county borough council in Wales also has the specific functions of—
- (a) monitoring compliance by leaders of political groups on the council with their duties under section 52A(1), and
  - (b) advising, training or arranging to train leaders of political groups on the council about matters relating to those duties.”
- (4) Yn adran 106 (Cymru: gorchmynion a rheoliadau)—
- (a) hegorer is-adran (5);
  - (b) yn is-adran (7) ar ôl “section 21G” mewnoder “or regulations under section 52A(3)”.
- (5) Yn Neddf 2013, hegorer adran 68(4)(a).
- (6) Yn y Ddeddf hon, hegorer adran 63(2).

63 Dyletswydd ar bwyllgor safonau i wneud adroddiad blynyddol

- (1) Yn Rhan 3 o Ddeddf 2000, ar ddiwedd Pennod 1 mewnoder—

“56B Annual reports by standards committees

- (1) As soon as reasonably practicable after the end of each financial year, a standards committee of a relevant authority must make an annual report to the authority in respect of that year.
- (2) The annual report must describe how the committee’s functions have been discharged during the financial year.
- (3) In particular, the report must include a summary of—
  - (a) what has been done to discharge the general and specific functions conferred on the committee by section 54 or 56;
  - (b) reports and recommendations made or referred to the committee under Chapter 3 of this Part;
  - (c) action taken by the committee following its consideration of such reports and recommendations;
  - (d) notices given to the committee under Chapter 4 of this Part.
- (4) An annual report by a standards committee of a county council or county borough council in Wales must include the committee’s assessment of the extent to which leaders of political groups on the council have complied with their duties under section 52A(1) during the financial year.

- (5) An annual report by a standards committee of a relevant authority may include recommendations to the authority about any matter in respect of which the committee has functions.
  - (6) A relevant authority must consider each annual report made by its standards committee before the end of 3 months beginning with the day on which the authority receives the report.
  - (7) The function of considering the report may be discharged only by the relevant authority (and accordingly is not a function to which section 101 of the Local Government Act 1972 applies).
  - (8) In this section “financial year” means a period of 12 months ending with 31 March.”
- (2) Hyd nes y bo adran 62 yn dod i rym, mae adran 56B o Ddeddf 2000 i’w darllen fel pe bai is-adran (4) wedi ei hepgor.

64 Ymchwiliadau penodol gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Mae Atodlen 8 yn gwneud diwygiadau i Ddeddf 2000 ac i Ddeddfau eraill, ynglŷn ag ymchwiliadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru sy’n ymwneud â methiannau i gydymffurfio â chod ymddygiad.

Pwyllgorau trosolwg a chraffu

65 Sicrhau bod gwybodaeth ar gael i bwyllgorau trosolwg a chraffu

Yn adran 22(10) o Ddeddf 2000 (pŵer i’w gwneud yn ofynnol bod gwybodaeth am benderfyniadau ar gael), yn lle “or members of the authority” rhodder “, members of the authority, an overview and scrutiny committee of the authority or a sub-committee of such a committee”.

66 Pŵer i’w gwneud yn ofynnol i awdurdodau benodi cyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu

- (1) Mae adran 58 o Fesur 2011 (cyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu) wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn is-adran (1), ar ôl “i ganiatáu” mewnosoder “neu i’w gwneud yn ofynnol”.
- (3) Yn is-adran (3), yn lle paragraff (a) rhodder—
  - “(a) darpariaeth ynghylch yr amgylchiadau pan ganiateir gwneud trefniadau;
  - (aa) darpariaeth sy’n rhagnodi amgylchiadau pan fo rhaid gwneud trefniadau;
  - (ab) darpariaeth i drefniadau gael eu gwneud yn ddarostyngedig i amodau neu gyfyngiadau rhagnodedig.”.
- (4) Yn is-adran (4)—
  - (a) hepgorer “, wrth arfer unrhyw swyddogaeth a roddir iddynt gan yr adran hon neu oddi tani, neu wrth benderfynu ai i’w harfer.”;

Statws This is the original version (as it was originally enacted).

- (b) ar ôl “Weinidogion Cymru” mewnosoder “mewn perthynas ag arfer unrhyw swyddogaeth sydd ganddo o dan neu yn rhinwedd yr adran hon”.

Hyfforddi aelodau a staff cynghorau cymuned

67 Cynlluniau hyfforddi cynghorau cymuned

- (1) Rhaid i gyngor cymuned wneud a chyhoeddi cynllun (“cynllun hyfforddi”) sy’n nodi ei gynigion mewn perthynas â darparu hyfforddiant ar gyfer—
  - (a) cynghorwyr y cyngor cymuned, a
  - (b) staff y cyngor cymuned.
- (2) Rhaid i gyngor cymuned wneud ei gynllun hyfforddi cyntaf yn ddim hwyrach na chwe mis ar ôl y dyddiad y mae is-adran (1) yn dod i rym.
- (3) Rhaid i gyngor cymuned wneud cynllun hyfforddi newydd yn ddim hwyrach na thri mis ar ôl pob etholiad cyffredin ar gyfer cynghorwyr cymuned i’r cyngor.
- (4) Rhaid i gyngor cymuned adolygu ei gynllun hyfforddi o bryd i’w gilydd.
- (5) Os yw cyngor cymuned yn diwygio ei gynllun hyfforddi, neu’n rhoi un newydd yn ei le, rhaid iddo gyhoeddi’r cynllun diwygiedig neu’r cynllun newydd.
- (6) Nid yw adran 101 o Ddeddf 1972 (trefniadau ar gyfer cyflawni swyddogaethau gan awdurdodau lleol) yn gymwys i swyddogaethau cyngor cymuned o ran—
  - (a) penderfynu ar gynnwys cynllun hyfforddi neu unrhyw gynllun diwygiedig, a
  - (b) adolygu’r cynllun hyfforddi.
- (7) Rhaid i gyngor cymuned roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru ynglŷn ag arfer swyddogaethau o dan yr adran hon.